

WIADOMOŚCI BANKU POLSKIEGO

(Drukowane jako rękopis).

Rok VIII.

WARSZAWA, DNIA 28 LUTEGO 1931 R.

Nr. 4.

TREŚĆ:

Ruch służbowy	str. 43				str.
Walne Zebranie Akcjonariuszów Banku Polskiego	" 43			Pocztowa Kasa Oszczędności w 1930 r. (na podstawie rocz-	
Porównanie rozwoju banków centralnych w ostatnim cztero-				nego sprawozdania)	48
leciu.	" 45				

Ruch służbowy.

Emerytowanie.

Dr. Zygmunt Rocznik, urzędnik Oddziału we Lwowie, Klementyna Grzybowska, urzędniczka Oddziału w Krakowie.

Zwolnienie ze służby.

Ferdynand Dreszer, urzędnik Wydziału Administracyjnego (drukarnia).

Walne Zebranie Akcjonariuszów Banku Polskiego.

Dnia 24 lutego 1931 r. odbyło się Walne Zebranie Akcjonariuszów Banku Polskiego, w którym wzięło udział 114 osób, reprezentujących — łącznie z posiadanymi pełnomocnictwami 182 akcjonariuszów — 354.938 akcji, a rozporządzających 10.896 głosami, oraz członkowie Rady i Dyrekcji Banku, z Naczelnym Dyrektorem, p. Dr. Władysławem Mieczkowskim, na czele.

Obradom przewodniczył Prezes Banku, p. Dr. Władysław Wróblewski, który otworzył Zebranie o godzinie 10 minut 25 i stwierdził, że — zgodnie z art. 15 i 78 statutu — ogłoszenie o zwołaniu Walnego Zebrania zamieszczone zostało w Monitorze Polskim Nr. 24 z dnia 30 stycznia 1931 r., bilans zaś ostateczny i rachunek zysków i strat w Monitorze Polskim Nr. 16 z dnia 21 stycznia 1931 r.

Przedmiotem obrad Zebrania były następujące sprawy:

- 1) zatwierdzenie sprawozdania Banku za rok 1930 wraz z bilansem oraz rachunkiem zysków i strat;
- 2) zatwierdzenie kooptowanego przez Radę członka Rady p. Dr. Leona Barańskiego;
- 3) zmiana art. 25, 26a, 29, 32 i 39 statutu Banku;
- 4) wybór 5 członków Rady i 3-ch zastępców, oraz 5 członków Komisji Rewizyjnej i 3-ch zastępców.

Podpisane listy obecności wykazują na sali 114 osób, reprezentujących łącznie z posiadanymi pełnomocnictwami 182 akcjonariuszów i 354.938 akcji, a rozporządzających 10.896 głosami (akcje II em., jako należące jeszcze do Skarbu, nie korzystają z prawa głosu). Wymagana przez art. 23 statutu większość 2/3 obecnych głosów wynosi 7.264, prosta zaś większość 5.449.

Na Sekretarza Zebrania powołał Prezes p. Edwarda Szydłowskiego, do obliczania zaś głosów zaprosił pp.: Władysława Demby, Tadeusza Garczyńskiego, Bronisława Ostaszewskiego, Stanisława Rychłowskiego, Zygmunta Rządkowskiego, Dymitra Szarzyńskiego, Jana Szczudło, Dr. Leopolda Starzewskiego, Wacława Thiela i Wiktora Voigta.

Zebranie zagał Prezes następującem przemówieniem:

„Jako akcjonariusze znają Panowie albo powinni znać treść art. 1 naszego statutu. Wymienia on jako cele powstania i istnienia Banku Polskiego utrzymanie stałości pieniądza oraz regulowanie obiegu pieniężnego i kredytu. Im szerzej znajomość tego artykułu przeniknie, tem łatwiejsza będzie dla społeczeństwa ocena, czy Bank Polski spełnia swe zadanie, czy też go nie spełnia, albo czy spełnia je źle.

Rzecz jasna, że utrzymanie stałości pieniądza jest celem pierwotnym, a inne cele są pochodne. Dopiero na fundamencie stałego pieniądza można myśleć o regulowaniu obiegu pieniężnego i kredytu. Jak każda instytucja emisyjna tak i Bank Polski ma więc cele proste i ograniczone, ale doniosłość ich osiągnięcia dla życia kraju jest prawie nieograniczona. Ci, co odpowiadają za Bank Polski, nie mogą też w swoim działaniu hamletyzować. Muszą być zdolni do decyzji, najczęściej do szybkiej decyzji, muszą także wierzyć, że decyzja powzięta jest najlepsza wśród możliwych do powzięcia, a zatem jedyna, jaką trzeba było powziąć. Muszą też pamiętać, że jeżeli się mylą, to stają się — nierozmyślnie — wielkimi szkodnikami społeczeństwa.

Rok 1930 postawił Bank Polski przed koniecznością kilku ważnych decyzji. Dotyczyły one zmian w stopie dyskontowej, zamiany 1/5 zapasu złota na dewizy, restrykcji kredytowych. Oparty z jednej strony o równowagę budżetu państwowego, z drugiej o własną swoją siłę — przypominam, że od jesieni 1929 r. Bank nie korzysta już ze związanego z pożyczką stabilizacyjną kredytu międzynarodowego — Bank utrzymał absolutne bezpieczeństwo i absolutną stałość polskiej waluty. Jestem przekonany, że droga, obrona dla osiągnięcia tego celu, była jedyną drogą praktyczną, a zatem jedyną dobrą. Zachowanie się społeczeństwa wobec tej polityki Banku dowiodło jego dojrzałości w dziedzinie psychologii finansowej. Zarządzenia Banku spotkały się z natychmiastowym zrozumieniem i poza naturalnymi odruchami protestu bezpośrednio dotkniętych, znalazły powszechną niemal aprobatę. Jest moim obowiązkiem stwierdzić, że dopiero to zachowanie się społeczeństwa trzeźwe, rozumne i spokojne, nadało w ubiegłym roku polityce walutowej i kredytowej Banku pełną praktyczną skuteczność.

Chcemy teraz uświadomić sobie, wśród jakich warunków działał Bank w zeszłym roku. Rok 1930 był rokiem klęski gospodarczej na skalę światową. Nie mówmy o jej powodach, choćby dlatego, że tyle na ten temat istnieje rażąco sprzecznych opinii, że czasem objawy depresji, jak np. wadliwy rozdział złota, brane są za przyczyny klęski. Rozstano się też ze złudzeniem, jakoby kooperacja banków centralnych mogła rządzić poziomem cen i ustalać według upodobania każdej chwili ich wysokość. Po odrzuceniu hipotez zostają fakty. Od czasu wojny światowej ludność na kuli ziemskiej wzrosła o 10%, produkcja artykułów żywności o 16%, surowców o 40%. Niema cyfr wzrostu produkcji przemysłowej w ścisłym znaczeniu wyrazu, ale wiadomo, że ekspansja tej produkcji w ostatnich latach była olbrzymia. Wzmoczona produkcja świata, umożliwiona przez dopływ kredytu, przewyższający bardzo znacznie wzrost realnych oszczędności, podniosła wprawdzie nieco przecięcie stopy życiowej, ale wskutek niewspółmierności cen i przeszkód w wolnej wymianie towarów świat nie jest zdolny rozdzielać swobodnie i odpowiednio tego nadmiaru obfitości dóbr. Konsumcja żadną miarą nie jest w stanie podążać za produkcją. Rozpoczął się proces wzajemnego dopasowywania się sił gospodarczych. Jest bezcelowem bawić się w zgadywanie, jak długo ten proces potrwa. Trzeba go jednak przetrwać i wyjść z niego obronną ręką. Jedno i drugie może być ułatwione przez rozsądne wpływanie na kierunek procesu. I tu pragnę powiedzieć to jedno. Żyjemy w czasie, kiedy nieekonomiczny producent rolniczy czy przemysłowy, który umiał gospodarować i zarabiać tylko na podstawie sztucznie wyśrubowanych, nienaturalnie wysokich cen, nie przetrzyma tego procesu. Myślę nawet, że typ takiego producenta ulegnie na dłuższy czas wyćpieniu. Nie niskie ceny są katastrofą, lecz tylko gwałtownie nagłe tempo, w jakim nastąpiła zniżka. Dla wszystkich gałęzi gospodarstwa produkcyjnego włącznie z rolnictwem jest zdrowiej i bezpieczniej oprzeć kalkulację na takim najniższym poziomie cen, przy którym mogą jeszcze pomyślnie się rozwijać, aniżeli dążyć do osiągnięcia możliwie najwyższych zysków przez śrubowanie cen do najwyższego poziomu, jaki się wogóle da uzyskać. Nałożenie hamulca na chciwość zysku okazuje się zawsze na dłuższy dystans lepszym i pewniejszym interesem.

Po zamknięciu dyskusji nad sprawozdaniem Banku i odczytaniu przez p. Stanisława Lipińskiego sprawozdania Komisji Rewizyjnej, przyjęło Zebranie jednogłośnie następujący wniosek Komisji:

„Walne Zebranie zatwierdza przedłożone mu sprawozdanie za rok 1930, bilans ostateczny z 31 grudnia 1930 r., oraz rachunek zysków i strat wraz z wyszczególnionym podziałem zysków, przyczem przypadająca dywidenda 15 złotych od jednej akcji I emisji i 10 złotych od jednej akcji II emisji ma być wypłacana począwszy od 25 lutego 1930 r.“

Przed przystąpieniem do punktu drugiego porządku obrad Prezes zawiadomił, że Rada Banku, na posiedzeniu dnia 17 października 1930 r., uchwaliła jednomyślnie nadać p. Charles S. Dewey'owi tytuł honorowego członka Rady Banku Polskiego za zasługi, oddane Bankowi Polskiemu i życiu gospodarczemu Polski. Uchwała Rady spotkała się z ogólną aprobatą wszystkich uczestników Zebrania.

Jednocześnie zakomunikował Prezes, że Rada, na tem samem posiedzeniu, uznając za celowe stwierdzenie harmonji w stosunkach między Bankiem a Ministerstwem Skarbu, postanowiła — na podstawie art. 26a statutu — kooptować, poczynawszy od 20 listopada 1930 r., t. j. od dnia upływu kadencji p. Charles S. Dewey'a, w jego miejsce do Rady p. Dr. Leona Barańskiego, Dyrektora Departamentu Obrotu Pieniężnego Ministerstwa Skarbu i Komisarza Banku. Ponieważ w myśl dotychczasowego statutu członek Rady nie może być czynnym urzędnikiem państwowym, p. Dr. Leon Barański przeniesiony został po kooptacji w stan nieczynny. Po zaznaczeniu przez Prezesa, że kooptacja ta wyczerpuje się z dniem dzisiejszym, Walne Zebranie zatwierdziło jednogłośnie kooptację Komisarza Banku, p. Dr. Leona Barańskiego, na członka Rady Banku.

Przystępując do punktu trzeciego porządku obrad, t. j. do zmiany art. 25, 26a, 29, 32 i 39, Prezes streszczał po kolei projektowane zmiany i uzasadniał ich celowość. W dyskusji nad punktem trzecim zabierali głos pp.: Samuel Hirschhorn i Lucjan Daszkowski, poczem Zebranie przyjęło wszystkie projektowane przez Radę zmiany statutu większością głosów, wymaganą przez art. 21 i 23 statutu. Przeciw zmianie oświadczyło się 5 głosów.

W związku z punktem czwartym i ostatnim porządku obrad Prezes zaznaczył, że w roku 1930 ustąpił z Rady z powodu wyboru do Senatu p. Stanisław Karłowski, na którego miejsce wszedł do Rady p. Włodzimierz Seydlitz. Ponieważ w myśl art. 26 statutu ustępują obecnie — według starszeństwa wyboru — pp.: Henryk Grohman, Kazimierz Fudakowski, Tadeusz Tomaszewski i Wacław Fajans, wobec tego Zebranie ma dokonać wyboru 5 członków Rady, przyczem na miejsce p. Tadeusza Tomaszewskiego proponuje Rada p. Stanisława Lubomirskiego. Zastępców członków Rady oraz członków Komisji Rewizyjnej i ich zastępców wybiera się — w myśl art. 45 statutu — corocznie.

Po zakończeniu obliczenia głosów, wrzuconych do zapieczętowanych skrzynek wyborczych, Prezes odczytał rezultat wyborów:

a) do Rady Banku wybrani na 3 lata:

pp.: Henryk Grohman
Kazimierz Fudakowski
Włodzimierz Seydlitz
Stanisław Lubomirski
Wacław Fajans

b) na zastępców do Rady wybrani na 1 rok:

pp.: Jan Zagleniczny
Paweł Geisenheimer
Marjan Boziewicz

c) do Komisji Rewizyjnej wybrani na 1 rok:

pp.: Stefan Laurysiewicz
Stanisław Lipiński
Antoni Olszewski
Adolf Sturm
Leopold Skulski

d) na zastępców do Komisji Rewizyjnej wybrani na 1 rok:

pp.: Stefan Brun
Seweryn Samulski
Emil Hupert

Zebranie zamknięto o godzinie 12 minut 30.

Porównanie rozwoju banków centralnych w ostatniem czteroleciu.

Sprawozdania ogłaszane przez banki centralne przedstawiają rozwój tych instytucyj w ciągu roku obrachunkowego. Rok kalendarzowy, który stanowi z punktu widzenia buchalteryjnego skończoną całość, nie przedstawia jednak całości z punktu widzenia gospodarczego. Całością pod tym względem jest dłuższy, obejmujący szereg lat, okres rozwoju banku, zaznaczający się wyraźnie w jego historii na tle ogólnego położenia gospodarczego. O tendencjach i tempie rozwoju danego banku wnioskować można jedynie na podstawie rezultatów jego kilkoletniej działalności.

Obecny okres rozwoju Banku Polskiego rozpoczął się w drugiej połowie 1926 roku wraz z osiągnięciem faktycznej stabilizacji walutowej, opartej na własnych siłach gospodarczych kraju. Cykl gospodarczy, który wówczas rozpoczął się okresem ożywienia, obecnie kończy się okresem głębokiej depresji. Porównanie rachunków Banku z końca roku 1926 z obecną jego sytuacją wykazuje, że w tym czasie dokonał się znaczny rozrost Banku we wszelkich kierunkach.

Zestawienia poniżej zamieszczone przedstawiają rozwój Banku Polskiego na tle charakterystycznych przejawów życia gospodarczego i w porównaniu z analogicznym rozwojem zagranicznych banków centralnych. Zestawieniami objęte są tylko banki, operujące walutą ostatecznie ustabilizowaną i których porównanie z Bankiem Polskim nasuwać może pouczające wnioski.

Ruch rezerw kruszcowo-walutowych banków centralnych na tle rozwoju handlu zagranicznego.

Nazwa banku	Waluta	Rezerwa kruszcowo-walutowa (w milionach)			Import zagraniczny (w milionach)		
		koniec 1926 r.	koniec 1930 r.	stosunek proc. rezerwy z końca 1930 r. do rez. z końca 1926 r. = 100	II połowa 1926 r.	II połowa 1930 r.	stosunek proc. wysokości imp. z II p. 1930 r. do imp. z II p. 1926 r. = 100
Bank Francuski. . . .	fr.	54.143	79.725	147%	23.454	25.328	108%
„ Angielski. . . .	£	149.9	147.6	98.4%	640.7	503.6	78%
„ Niemiecki. . . .	Rm.	2.278	2.685	118%	5.735	4.823	84%
„ Italski. . . .	Lir.	8.686	9.624	111%	8.521	8.139	96%
„ Belgijski. . . .	fr. b.	5.336	11.714	219%	12.190	16.451	135%
„ Polski. . . .	zł.	521	975	187%	934	1.099	118%
„ Szwedzki. . . .	kr.	387	576	149%	795	826	104%
„ Austrjacki. . . .	S.	680	930	137%	1.478	1.329	90%
„ Czechosłowacki. .	Kc.	3.120	3.992	128%	7.752	7.438	96%
„ Rumuński. . . .	L.	8.288	11.098	134%	14.857	10.792	73%
„ Finlandzki. . . .	M. f.	1.526	1.244	82%	3.237	2.918	90%

Rezerwa kruszcowo-dewizowa Banku Polskiego wzrosła w ciągu ostatnich czterech lat o 87%. Wśród 11 banków, objętych porównaniem, Bank Polski zajmuje drugie miejsce pod względem tempa wzrostu rezerwy kruszcowo-dewizowej, ustępując jedynie Bankowi Belgijskiemu, a wyprzedzając nie tylko banki zdawna istniejące i normalnie rozwijające się, ale także banki nowe, powstałe po wojnie światowej, które znajdują się w pierwszym stadium rozwoju.

Fakt, że wzrost rezerwy Banku Polskiego w ciągu ostatniego czterolecia jest głównie wynikiem zaciągnięcia przez Polskę zagranicznej pożyczki stabilizacyjnej, nie stanowi przeszkody w porównywaniu rozwoju Banku Polskiego z rozwojem innych banków centralnych, gdyż banki te w dużej mierze również korzystały z przypływu zagranicznych kredytów do ich krajów macierzystych.

Zmniejszenie się rezerwy kruszcowej Banku Polskiego, jakie zaznaczyło się w ostatnich czasach, nie może być uważane za objaw sprzeczny z dotychczasową tendencją rozwojową. W ciągu długotrwałego deficytu bilansu handlowego Polski, rezerwa Banku wzrastała, a działo się to w dużej mierze wskutek zaciągania przez polskie przedsiębiorstwa licznych zagranicznych kredytów towarowych. Obecnie w związku ze zmniejszeniem się obrotów gospodarczych, część tych kredytów, ze względu na brak rentownego dla nich zatrudnienia, nie jest nadal prolongowana, a spłata ich wpływa na zmniejszenie rezerwy Banku.

Gospodarcze znaczenie wzrostu rezerwy kruszcowo-dewizowej Banku najlepiej uwidocznia się na tle rozwoju importu zagranicznego do Polski. Choć w ciągu ostatnich czterech lat import do Polski wzrósł o 18%, to jednak przed czterema laty rezerwa kruszcowa Banku Polskiego pokrywała zaledwie nieco więcej, niż 3-miesięczny import do Polski, a obecnie jest odpowiednikiem zgorą 5-miesięcznego importu. W wielu krajach, chociaż import zagraniczny wzrósł w mniejszych rozmiarach, stosunek jego wysokości do sumy rezerwy banku centralnego przedstawia się znacznie gorzej, niż w Polsce. Niemniej doniosłe znaczenie posiada fakt, że przed czterema laty przy mniejszej rezerwie kruszcowo-dewizowej Banku istniał deficyt bilansu handlowego, a obecnie przy zwiększonej rezerwie, bilans handlu zagranicznego kształtuje się dodatnio.

Fluktuacje emisji banknotów banków centralnych na tle ruchu cen.

Nazwa banku	Waluta	Emisja banknotów (w milionach)			Wskaźniki złote cen hurtowych		
		w końcu 1926 r.	w końcu 1930 r.	Stosunek proc. wysokości em. z końca 1930 do emisji z końca 1926 = 100	w końcu 1926 r.	w końcu 1930 r.	Stosunek proc. wskaźnika cen z końca 1930 do wskaź. z końca 1926 = 100
Bank Francuski . . .	fr.	52.907	76.436	144%	641	501	78%
„ Angielski . . .	£	375	368·8	98%	146·1	108·5	74%
„ Niemiecki . . .	Rm.	3.298	4.778	145%	137	118	86%
„ Italski	Lit.	15.446	15.680	102%	142	100	70%
„ Belgijski . . .	Fr. b.	8.946	16.419	184%	860	679	79%
„ Polski	zł.	593	1.328	224%	94·6	76·6	81%
„ Szwedzki . . .	Kr.	525	594	113%	147	108	73%
„ Austriacki . . .	S.	947	1.090	116%	127	107	84%
„ Czechosłowacki	Kc.	8.203	7.824	95%	978	759	78%
„ Finlandzki . . .	M. f.	1.345	1.279	95%	101	87	86%

Tempo wzrostu emisji banknotów było w Polsce w ostatnich latach wyjątkowo silne, a w związku z tem obieg biletów w końcu roku 1930 był o $2\frac{1}{4}$ razy większy od stanu z przed czterech lat. W tworzeniu znaków obiegowych Bank Polski stosunkowo wyprzedził pozostałe banki centralne Europy, nie tylko zdawna istniejące, ale i nowopowstałe. Fakt ten tłumaczy się przede wszystkim tem, że w końcu 1926 r. obieg pieniężny w Polsce był niewspółmiernie mały w stosunku do potrzeb kraju. Nietylko był on nominalnie zmniejszony w wyniku stosowania przez Bank polityki restrykcyjnej w dobie kryzysu walutowego, ale również realna jego wartość uległa znacznej redukcji pod wpływem deprecjacji złotego. W ciągu ostatnich czterech lat, które były okresem normowania się stosunków monetarnych w Polsce, zwiększała się emisja banknotów dla nadążenia za rozwojem życia gospodarczego, a także dla częściowego zastąpienia zmniejszającego się obiegu monet zdawkowych i walut zagranicznych, których użycie nadmiernie rozpowszechniło się w okresie minionego kryzysu walutowego. Te specjalne przyczyny dostatecznie tłumaczą, dlaczego wzrost obiegu banknotów w Polsce przybrał stosunkowo silniejsze rozmiary, niż w innych krajach.

Mimo znacznego wzrostu emisji banknotów poziom jej utrzymał się w granicach, określonych przez konieczność dostosowania się do wymagań gospodarczych kraju. Najlepszym tego dowodem jest fakt, że zniżka cen, która zaznaczyła się we wszystkich krajach, uwidoczniła się również w Polsce z siłą niemniejszą, niż zagranicą. Spadek cen w Polsce w ciągu ostatnich czterech lat, wynoszący 19%, był silniejszy, niż w Niemczech, Austrii i Finlandji, chociaż w krajach tych ilość znaków płatniczych nie uległa stosunkowo tak dużemu zwiększeniu. Spadek cen w Polsce w ciągu ostatniego czterolecia uwydatniłby się zapewne jeszcze silniej, gdyby nie fakt, że w końcu 1926 r., który przyjęto za punkt wyjścia dla porównań, ceny w Polsce już znajdowały się na wyjątkowo niskim poziomie w porównaniu z zagranicą pod wpływem niedawno przebytej deprecjacji waluty.

Ruch kredytów wekslowych i zastawowych banków centralnych na tle rozwoju kapitalizacji.

Nazwa banku	Waluta	Portfel wekslowy i pożyczki zastawowe (w milionach)			Wkłady bankowe i oszczędnościowe (w milionach)		
		w końcu 1926 r.	w końcu 1930 r.	Stosunek procentowy wysokości kredytów z końca 1930 r. do kred. z końca 1926 = 100	w końcu 1926 r.	w końcu 1930 r.	Stosunek proc. wysokości wkładów z końca 1930 r. do wkładów z końca 1926 = 100
Bank Francuski . . .	Fr.	6.489	11·254	207%	26.274	50.078	191%
„ Angielski . . .	£	96·7	72·7	75%	2.082·4	2.219·0	107%
„ Niemiecki . . .	Rm.	1.442	2·622	182%	9.149	21.348	233%
„ Italski	Lit.	6.771	5.608	83%	21.893	26.434	121%
„ Belgijski . . .	Fr. b.	2.645	4.687	177%	2.735	7.074	259%
„ Polski	zł.	377	758	201%	1.218·3	2.920·4	240%
„ Szwedzki . . .	Kr.	331	319	96%	3.643	3.999	110%
„ Austriacki . . .	S.	124	149	120%	451	1.019	226%
„ Czechosłowacki	Kc.	230	392	170%	12.943	18.915	146%
„ Rumuński . . .	Lei	8.487	8.132	96%	171	232	136%
„ Finlandzki . . .	M. f.	561	819	146%	4.265	14.132	331%

U w a g a. Dla niektórych państw przyjęto wyłącznie wkłady oszczędnościowe.

W niesieniu pomocy kredytowej wewnętrznemu życiu gospodarczemu kraju, Bank Polski wyprzedził w ciągu ostatnich czterech lat inne banki centralne. Bank Polski podwoił w tym czasie sumę udzielonych kredytów wekslowych i pożyczek zastawowych, co zagranicą dokonane zostało tylko

przez Bank Francuski; pozostałe banki centralne nie zwiększyły tak znacznie sumy udzielonych kredytów. Restrykcje zastosowane w ciągu 1930 r. zmniejszyły wprawdzie ekspansję kredytową Banku Polskiego, ale nie zatarły trwającej od dłuższego czasu wyraźnej tendencji rozwojowej w tej dziedzinie.

Rozwój działalności kredytowej Banku Polskiego dostosowywał się do rozwoju sił gospodarczych kraju, którego wyrazem był stały wzrost kapitalizacji wewnętrznej. Wkłady bankowe i oszczędnościowe zwiększyły się w Polsce w latach 1926—1930 o blisko $2\frac{1}{2}$ raza, a zaś kredyty udzielone przez Bank Polski uległy tylko zdwojeniu. Fakt, że rozwój akcji kredytowej Banku Polskiego był mniejszy od przyrostu wkładów bankowych i oszczędnościowych jest objawem dodatnim, sprzyjającym unormowaniu stosunków kredytowych w Polsce, których ujemną cechą jest zbyt mały udział bankowości prywatnej w zaspokajaniu potrzeb kredytowych rynku wewnętrznego.

Porównanie rezultatów działalności Banku Polskiego w ciągu ostatnich czterech lat z analogicznymi rezultatami, osiągniętymi przez inne banki centralne, wykazuje, że od czasu osiągnięcia faktycznej stabilizacji złotego Bank Polski silnie rozwinął się we wszystkich kierunkach. Dowodzą tego zestawienia cyfrowe. Zestawienia te jednak, polegające na porównaniu danych z początku i końca badanego okresu, nie odzwierciedlają należycie przebiegu rozwoju interesów Banku. Rozwój ten w omawianym okresie czasu nie posiadał charakteru ciągłego; momentem przełomowym w tym względzie było dokonanie w końcu 1927 roku stabilizacji oficjalnej złotego i zaciągnięcie w związku z tem międzynarodowej pożyczki stabilizacyjnej. Nagłe zwiększenie rezerwy kruszcowo-dewizowej Banku Polskiego, jakie wówczas nastąpiło, stało się właściwą podstawą szybkiego rozwoju jego działalności emisyjnej i kredytowej. Gdyby przeto za punkt wyjścia dla porównań przyjęty został nie koniec 1926 ale koniec 1927 roku, to rozwój Banku Polskiego do chwili obecnej przedstawiałby się w innym świetle; uwidoczniłby się wzrost obiegu banknotów o 53% i sumy udzielonych kredytów o 53%, przy jednoczesnym spadku rezerwy kruszcowo-dewizowej o 31%. Choćby rezultaty działalności innych banków centralnych w latach 1927—1930 uwydatniłyby się także w sposób mniej korzystny, niż w podanych powyżej zestawieniach, przeto i rozwój Banku Polskiego nie przedstawiałby się stosunkowo ujemnie, to jednak końca 1927 roku nie można było przyjąć za podstawę dla obliczeń, gdyż bilans Banku Polskiego za rok 1927 sporządzony w $2\frac{1}{2}$ miesiąca po zaciągnięciu przez Polskę pożyczki stabilizacyjnej nie był bilansem normalnym. Był on refleksem zawartej transakcji pożyczkowej i zawierał szereg pozycji o charakterze przemijającym. Przyjęcie bilansu z końca 1927 roku za punkt wyjścia dla badania dotychczasowego rozwoju Banku Polskiego byłoby mało uzasadnione z punktu widzenia obiektywizmu.

Pocztowa Kasa Oszczędności w 1930 r.

(na podstawie rocznego sprawozdania).

Rok 1930 zamknęła P. K. O. znacznem powiększeniem swego stanu majątkowego i dalszym rozwojem wszystkich działów pracy, pomimo że nie sprzyjała temu sytuacja na rynku pieniężnym. Szereg nowych ulepszeń i usprawnień, dokonanych w technice i organizacji instytucji, przyczynił się do wzmożenia szybkości obrotów oraz dalszego obniżenia kosztów i zapewnienia bezpieczeństwa. U uruchomiono piątą z kolei oddział instytucji w Łodzi oraz drugą ekspozyturę w Warszawie tak, że obecnie aparat techniczny instytucji stanowią centrala i 2 ekspozyтуры w Warszawie, 5 oddziałów prowincjonalnych, przeszło 800 agentur ubezpieczeniowych oraz około 4.000 urzędów pocztowych.

Wyniki finansowe, osiągnięte w roku sprawozdawczym, przedstawia bilans instytucji w dniu 31 grudnia 1930 roku:

STAN CZYNNY		STAN BIERNY	
	w tys. złotych		w tys. złotych
Kasa, banki i urzędy pocztowe.	132.861	Wkłady czekowe	177.608
Skup weksli.	1.545	„ oszczędnościowe.	253.703
Należności od Skarbu Państwa za waloryzację wkładów oszczędnościowych	38.378	„ w drodze	34.960
Papiery wartościowe własne	305.006	Przekazy niezrealizowane	38.416
Papiery wartościowe funduszu zapasowego	8.098	Fundusz zapasowy.	8.853
„ „ emerytalnego	2.603	„ rezerwowo różnic kursowych	9.847
Pożyczki wekslowe	7.305	„ amortyzacyjny	4.443
„ na zastaw papierów wartościowych	8.657	Inne pasywa.	21.928
Dłużnicy.	7.475	Nadwyżka bilansowa.	5.648
Dział ubezpieczeń na życie.	1.924		
Nieruchomości i ruchomości	37.098		
Inne aktywa	4.456		
	<u>555.406</u>		<u>555.406</u>

Kapitały obrotowe P. K. O. składają się zasadniczo z wkładów czekowych, oszczędnościowych, wkładów czekowych i oszczędnościowych w drodze oraz przekazów niezrealizowanych. Łączna suma tych pozycji wynosiła w dniu 31 grudnia 1930 r. 504·7 milj. złotych. Wkłady te pochodzą z obrotu czekowego i oszczędnościowego, których rozwój jest głównem zadaniem P. K. O.

Obrót oszczędnościowy wykazał o wiele silniejszy wzrost, aniżeli w poprzednich latach i to zarówno pod względem kapitałów złożonych na książeczkach oszczędnościowych, jak i liczby oszczędzających. Kapitał oszczędnościowy wyniósł w końcu roku sprawozdawczego 219·9 milj. zł., zwiększył się przeto w ciągu roku o 79·4 milj. zł., t. j. w daleko silniejszym stopniu, aniżeli w roku poprzednim. Łączny zaś stan kapitałów oszczędnościowych z uwzględnieniem wkładów, pochodzących z waloryzacji wynosił na ultimo roku 253·7 milj. zł. Największy przyrost wkładów zaznaczył się w miesiącach początkowych roku, najniższy zaś w trzecim kwartale, przyczem we wrześniu był nawet wynik ujemny. Jednak w tym okresie spadek wykazały jedynie wkłady większe, o charakterze lokacyjnym, natomiast wkłady drobne, o charakterze oszczędnościowym, wzrastały nadal.

Jeszcze bardziej wymownym dowodem rozwoju działalności oszczędnościowej P. K. O. jest przyrost liczby oszczędzających, który był przytem bardziej równomierny w poszczególnych miesiącach roku sprawozdawczego, aniżeli przyrost oszczędności. Liczba czynnych książeczek oszczędnościowych wynosiła w końcu 1930 r. 563.127, wzrosła zatem w ciągu roku o 169.507, t. j. o 31·5% od stanu roku poprzedniego. Tempo wzrostu liczby oszczędzających powiększa się z roku na rok; przeciętny miesięczny przyrost oszczędzających wynosił w r. 1928—8 tysięcy, w 1929 r.—11 tysięcy, a w r. 1930—przeszło 14 tysięcy. Najliczniejszą grupą z pośród oszczędzających są pracownicy biurowi, handlowi i przemysłowi, którzy wraz z wojskowymi stanowią 28·7% ogólnej liczby oszczędzających, kolei młodzież szkolna i dzieci stanowi 25·3%, rzemieślnicy i robotnicy 16·6%, wolne zawody 6·4% i t. d.

Na całość obrotu oszczędnościowego P. K. O. składają się:

	Ilość	Stan 31.12. 1930 Suma w tys. zł.
Wkłady oszczędnościowe zwyczajne	503.799	207.380
„ „ premjowane	57.655	7.072
„ „ zwaloryzowane krajowe	501	1.318
„ „ „ emigracyjne	1.172	760
„ „ pochodzące z waloryzacji dawnych wkładów markowych	42.420	33.787

Największą grupę wkładów, zarówno pod względem liczby oszczędzających jak i sumy kapitałów, złożonych na książeczkach oszczędnościowych, stanowią wkłady oszczędnościowe zwyczajne. Przyjmowane są one przez P. K. O. i wszystkie urzędy pocztowe od 1 złotego począwszy. Drugą z kolei grupę pod względem liczbowym i kwotowym stanowią wkłady premjowane.

Wkłady oszczędnościowe waloryzowane w złotych w złocie są przyjmowane jedynie przez kasy P. K. O. w złocie lub walutach obcych każdorazowo w równowartości powyżej 100 złotych, poza tem zaś przyjmowane są one również w złotych obiegowych, ale w kwotach powyżej 10.000 złotych.

Dla emigrantów prowadzi P. K. O. oddzielną grupę wkładów zwaloryzowanych. Intensywną pracę wśród emigracji nad zogniskowaniem ruchu oszczędnościowego i przekazowego prowadzi Bank — Polska Kasa Opieki, założony z inicjatywy i poparcia Pocztovej Kasy Oszczędności. Dotychczas ograniczał Bank swą pracę do emigracji polskiej we Francji, obecnie zaś rozszerzył ją na emigrację polską w Niemczech i Ameryce Południowej.

Wreszcie ostatnią kategorię stanowią wkłady, pochodzące z waloryzacji dawnych wkładów markowych, wpłaconych przez emigrantów w walutach pełnowartościowych do polskich konsulatów, względnie Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej, a następnie przekazanych w markach polskich do P. K. O. Waloryzacja tych wkładów dobiega obecnie końca. Stopniowo, drogą dwukrotnych corocznie losowań książeczek oszczędnościowych, następuje wyrównanie zdevaluowanych wkładów, które ma być zakończone w ciągu 15 lat.

Obrót czekowy wykazał również dalszy rozwój, chociaż mniejszy, aniżeli obrót oszczędnościowy. Wprawdzie suma obrotu czekowego, zwłaszcza zaś gotówkowego, utrzymała się jedynie na poziomie roku poprzedniego, co należy przypisać mniejszym obrotom na rynku wewnętrznym, ale natomiast liczba operacji zwiększyła się o 4 miliony. Nadzwyczaj pomyślnym objawem jest stały wzrost obrotu bezgotówkowego, co dowodzi, że przelew jako istotna forma obrotu czekowego znajduje coraz szersze zastosowanie we wzajemnych rozrachunkach finansowych. Wyniki osiągnięte w obrocie czekowym w r. 1930 w porównaniu z latami poprzednimi obrazuje następująca tablica:

Obrót czekowy P. K. O.

R o k	Ogólny obróć roczny	Przeciętnie miesięcznie		Pozostałość na kontach w dn. 31. 12.	Stosunek obrotu bezgo- tówkowego do całego obrotu czekowego P. K. O.
		ogólny obrót czekowy	w tem obrót bezgotów- kowy		
w m i l j o n a c h z ł o t y c h					
1927	15.941	1.328	786	133·3	59·2%
1928	21.273	1.772	1.084	193·5	61·2%
1929	24.008	2.000	1.222	210·6	61·1%
1930	23.862	1.990	1.245	177·6	62·6%

Ogólny obrót czekowy wyniósł w 1930 r. 23,862 milj. zł. Na obrót ten złożyło się 34,904 tys. wpłat i wypłat, t. j. przeszło 4 miliony więcej, aniżeli w roku poprzednim. Liczba uczestników obrotu wzrosła z 62.439 do 65.139, z czego przypadało na handel 27·3%, przemysł i rękodzielnictwo — 16·2%, urzędników i wojskowych — 11·2%, osoby prywatne — 10·2% i t. d. Stosunkowo niewielki wzrost uczestników obrotu czekowego należy przypisać temu, że przeszło 8 tys. rachunków zostało zlikwidowanych, ponieważ nie przejawiały należytej żywotności.

Z ogólnego obrotu czekowego przypadło na obrót za pośrednictwem urzędów pocztowych 25·5%.

Kapitały obrotowe instytucji, poza odpowiedniemi pogotowiami kasowem, zużywane są na prowadzenie działalności kredytowej pośredniej i bezpośredniej. Pośrednia działalność kredytowa przejawia się w zakupie papierów wartościowych na rachunek własny, których wartość 313·1 milj. zł. z końca grudnia 1929 r. powiększyła się w ciągu roku sprawozdawczego o 64·6 milj. zł. Prawie wszystkie te papiery opiewają na złote w złocie albo na pełnowartościowe waluty obce, a wypuszczone są przez następujące instytucje:

	W milj. zł.	W % portfela
Listy zastawne i obligacje banków państwowych	208·1	66·5
Papiery wartościowe państwowe	30·3	9·7
Listy zastawne i obligacje tow. kred. ziem. i miejsk.	58·3	18·6
Akce Banku Polskiego i Banku Polska Kasa Opieki	8·5	2·7
Kupon bieżący	7·9	2·5
Razem	313·1	100·0

Największą pozycję, gdyż prawie $\frac{2}{3}$ portfela papierów własnych P. K. O., stanowiły listy zastawne i obligacje banków państwowych, w czym obligacje i listy zastawne Banku Gospodarstwa Krajowego wynosiły 147 milj. zł. i listy zastawne Państwowego Banku Rolnego 61 milj. zł. Dzięki kapitałom, uzyskanym z P. K. O., Bank Gospodarstwa Krajowego mógł udzielić w 1930 roku szeregu pożyczek na cele inwestycyjne, z których najważniejsze były następujące: dla miasta Gdyni 5 milj. zł. na rozbudowę, dla województwa pomorskiego 3 milj. zł. na elektrownię w Gródku, dla miasta Wilna 500 tys. zł. na wodociągi i kanalizację, wreszcie na pożyczki dla miast Wilejki, Kowla, Włocławka, Łowicza, Stanisławowa i innych miast prowincjonalnych. Prócz tego z funduszy P. K. O. udzielił Bank Gospodarstwa Krajowego szeregu pożyczek hipotecznych ziemskich i miejskich na kwotę 1 miliona złotych dla województwa poznańskiego, oraz pożyczek konwersyjnych na kwotę 1½ milj. zł. w związku z finansowaniem spółdzielni budowlanych.

Wyrazem pomocy kredytowej ze strony P. K. O. dla rolnictwa był zakup 7% i 8% listów zastawnych Państwowego Banku Rolnego, którego $\frac{1}{3}$ część emitowanych listów zastawnych i obligacji posiada w swym portfelu.

Bezpośrednia działalność kredytowa P. K. O. polegała na udzielaniu pożyczek zastawowych oraz skupie weksli i akceptów bankowych. Skup akceptów bankowych jest zupełnie nowym działem interesów czynnych, wprowadzonym w roku sprawozdawczym. Odbywa się on, w myśl odpowiedniej umowy, za pośrednictwem Banku Polskiego, który za skupione akcepty obciąża rachunek P. K. O. w Izbie Rozrachunkowej. Stopa procentowa przy skupie akceptów wynosi o $\frac{1}{4}\%$ mniej od stopy Banku Polskiego. Stan kredytów bezpośrednich, udzielonych w formie pożyczek zastawowych oraz skupie weksli i akceptów bankowych, wynosił w końcu roku 15·8 milj. złotych, a łączna suma kredytów bezpośrednich i pośrednich, udzielonych przez P. K. O. gospodarstwu narodowemu, wynosiła w dniu 31 grudnia 1930 r. — 330 milj. zł., t. j. o 47 milj. zł. więcej, aniżeli w 1929 r.

Pomyślny rozwój wykazuje również uruchomiony przed dwoma i pół laty dział ubezpieczeń na życie. Dotychczas wystawiono 39.059 polis na sumę 103·8 milj. zł., z czego na rok 1930 przypada 23.552 polis na sumę 49·4 milj. zł. Przeszło 80% stanowią ubezpieczenia drobne, osiągnięty jest przeto cel, ażeby ubezpieczenia te jak najbardziej spopularyzować.

Oprócz czynności na rachunek własny prowadzi P. K. O. interesy komisowe, wśród których na pierwszy plan wysuwają się przekazy zagraniczne. W ciągu ostatnich dwóch lat obroty tego działu wzrosły dziesięciokrotnie, ponieważ w 1928 r. wynosiły 3 milj. zł., a w 1930 r. — 30 milj. złotych.

Rok sprawozdawczy zamknęła Pocztowa Kasa Oszczędności czystym zyskiem w kwocie 5,648 tys. zł., podczas gdy w 1929 roku zysk wyniósł 4,717 tys. zł. Przy drobnych, a więc mało rentownych interesach, jakie ta instytucja prowadzi, oraz znacznych opłatach, jakie ponosi na rzecz Ministerstwa Poczt i Telegrafów, osiągnięty wynik należy uważać za bardzo korzystny. Z zysku tego odpisze się, w myśl uchwały Rady Zawiadowczej z 19 stycznia 1931 r., 3,876 tys. zł. na fundusz zapasowy, który w ten sposób powiększył się do 12,729 tys. złotych.